“భారతదేశ ప్రజలమైన మేము...” భారత రాజ్యాంగం - ఓ పరిశీలన

- డా॥ అవధానం రఘు కుమార్,

అడ్వకేట్, హైదరాబాద్.

ఒక దేశపు రాజ్యాంగం ఆ సమయంలో ఆ దేశపు ప్రజల ఆలోచనలని, తము తమ సమాజాన్ని ఎలా నడుపుకుందామని ప్రజలు సమాజంగా మారారో ఆ సామాజిక సంఘటనల కనీస సూత్రాలను ప్రతిబింబిస్తుంది. అయితే సాధారణంగా రాజ్యాంగాలకి, ప్రత్యేకమైన చట్టాలు - ఉదా॥ నేరస్మృతి, ఆస్తి చట్టాలు లాంటి వాటికి, మధ్య చాలా తేడా వుంటుంది. ప్రత్యేక చట్టాలలో వీలయినంత వరకు ప్రతి అంశం పొందుపరచాలనే ప్రయత్నం వుంటుంది. కానీ రాజ్యాంగం వీలయినంత వరకు సాధారణ సూత్రాలుగా, తత్కాలీన ప్రజల అవసరాల రీత్యా కొంచెం మార్పులు చేసుకోడానికి వీలు కల్పిస్తుంది. అయితే సాధారణ చట్టాల మాదిరి రాజ్యాంగం నిరంతరం మార్పులకు లోను కాదు. అది దీర్ఘకాలికంగా సమాజపు అవసరాలని దృష్టిలో వుంచుకుంటుంది. మిగతా చట్టాలన్నీ ఈ రాజ్యాంగం అనే ప్రాథమిక నియమావళికి లోబడి వుండాలన్నది రాజ్యాంగ నిపుణులు చెప్పే మాట.

రాజ్యాంగం (Constitution) అనేది లాటిన్ భాష లోని “Constitutio” అనే పదం నుండి ఫ్రెంచ్ భాషలోకి వెళ్ళి, ఇంగ్లీష్‌లోకి వచ్చింది. తొలుత దీని అర్థం రాజుల ఉత్తర్వుల సంకలనాలుగా ఉన్నా, ప్రజాస్వామ్య, ప్రభుత్వాలు అవతరించడం మొదలుగా ‘రాజ్యాంగం’ అనేది ఆ దేశాల ‘ప్రాథమిక పత్రం’(Basic Document) గా రూపుదిద్దుకుంది. ప్రజాస్వామ్యపు ఊయలగా పేరుతెచ్చుకున్న ఇంగ్లాడ్‌కు ప్రత్యేకంగా రాజ్యాంగం అంటూ వ్రాత పూర్వకంగా లేదు. కానీ పెద్దగా ఒడుదుడుకులు లేకుండానే ఆ దేశంలో ప్రజాస్వామ్యం చాలా మేరకు నడుస్తూనే వుంది. సుమేరియన్ రాజు ‘ఉరుకాగిన’(Urukagina) దాదాపు 2300 సం॥ల క్రిందట క్రోడీకరించిన ‘Code of Justice’ బహుశ తొలి రాజ్యాంగంగా చెప్పవచ్చునేమో! తరువాతి ముఖ్యమైన అంశం మొదటి బాబిలోనియన్ రాజ్యవంవపు వాడయిన 6వ రాజు హమ్మురబీ (క్రీ.పూ. 1792-17500) స్మతి ఈ పరంపరలో రెండవ ముఖ్యమైన ఘట్టం. ప్రాచీన గ్రీకు నగర రాజ్యాలు కూడా కొన్ని రాజ్యాంగపు సూత్రాలని తయారు చేసుకున్నాయి.

ఈ ‘రాజ్యాంగం’ అనే పదం ఈ మధ్య కాలంలో అనేక సంస్థలు, సంఘాలు కూడా సాధారణంగా వాడుతూనే వుంటాయి. మొత్తం మీద ఓ ప్రజా సమూహం, దేశం, సంస్థ, తమ సంఘటిత కార్యక్రమాలకి ఆధారంగా ఈ పదాన్ని వాడటం మనకు తెలిసిన విషయమే. అమెరిక రాజ్యాంగాన్ని (1789) మొదటి సంపూర్ణ వ్రాత పూర్వక ఆధునిక రాజ్యాంగంగా మనం తీసుకోవచ్చును. 1848 ప్రాంతం నుండి యూరోప్‌లో జరిగిన స్వపరిపాలన ఉద్యమాలు అనేకమైన క్రొత్త రాజ్యాంగాలకి జన్మనిచ్చాయి. తాత్కాలీన రాజకీయ చరిత్రలో భారత రాజ్యాంగం 1,45,000 పదాలతో అతి పెద్దది. మోనాకో రాజ్యాంగం 3,800 పదాలతో అతి చిన్నది అని అంటారు.

ప్రపంచ దేశాల రాజ్యాంగాలలో భారత రాజ్యాంగం అత్యంత ప్రత్యేకమైనది, అత్యంత విశిష్టమైనది. భారత రాజ్యాంగం గురించి చర్చ రాగానే కొంత మంది పెదవి విరిచే వారున్నారు, కొంత మంది దాన్ని మార్చే ప్రయత్నం ఎవరైనా చేస్తే తీవ్రంగా వ్యతిరేకించేవారూ వున్నారు. పెదవి విరిచేవారు - భారత రాజ్యాంగ అనేక దేశాల రాజ్యాంగాల ముఖ్య విషయాల కలయికగా, లేదా అవసరానికి మించి ఎక్కువగా వివరణలు, అధికరణలు కలిగిన document గా లేదా Flexibility కి అవకాశం లేని విషయంగా విమర్శిస్తారు. ముఖ్యంగా రాజ్యాంగంలోని నాలుగవ భాగం - 'ఆదేశిక సూత్రాలు' అనవసరమైన భాగంగా విమర్శించే వారు వున్నారు. మిగిలిన కొంత మంది ఎప్పుడు రాజ్యాంగ సమీక్ష ప్రస్తావన వచ్చినా తీవ్రంగ విమర్శించి దాన్ని ఓ పవిత్ర గ్రంథంగా, ఎట్టి పరిస్థితులలోనూ మార్పుకు గురిగాకూడని విషయంగా స్పందిస్తూ వుంటారు. వీటిన్నిటికి అదనంగా 24.04.1973న భారతదేశ అత్యున్న న్యాయస్థానం 'కేశవానంద భారతి' కేసులో [(1973)4SCC 225] ఇచ్చిన తీర్పులో "ప్రాథమిక నిర్మాణం" [Basic Structure] అనే అంశాన్ని తెర మీదికి తెచ్చింది. పదకొండు మంది సభ్యుల ధర్మాసనం రాజ్యాంగపు 'ప్రాథమిక నిర్మాణం' ని మాత్రం 368వ అధికరణ క్రింద మార్చడానికి వీలు లేదని చెప్పింది. అయితే 'ప్రజల ప్రాథమిక హక్కులు'[Fundamental Rights] ప్రాథమిక నిర్మాణంలో భాగమా - అన్న అంశపై మాత్రం స్పష్టత ఇవ్వలేదు. ఒక దేశపు రాజ్యాంగంలో ప్రజల ప్రాథమిక హక్కులు మినహాయించి, 'ప్రాథమిక నిర్మాణం' గురించి చెప్పడం కొంత సంశయాత్మకమే ! ప్రపంచ రాజ్యాంగాలన్నింటిలో ప్రాథమిక హక్కులు ప్రాథమిక నిర్మాణంలో భాగమే !

1. భారత రాజ్యాంగ నిర్మాణం - ప్రత్యేకతలు :

ప్రపంచ రాజ్యాంగ చరిత్రలలో ఇంత విస్తృతంగా, బహిరంగంగా, ప్రజా స్వామికంగా చర్చలకు గురియై రూపుదిద్దుకున్న రాజ్యాంగం మరొకటి లేదు. ఎన్ని ఒడిదుడుకులు ఎదురైనా సభ్యులంతా ఓ పవిత్ర కార్యక్రమం చేస్తున్నట్టుగా, చారిత్రక బాధ్యతని నిర్వహిస్తున్నట్టుగా, ఓ యజ్ఞంలా నిర్వహించిన ఆ కార్యక్రమంలో ఆనాడు బలంగా వున్న దాదాపు అన్ని రాజకీయ అభిప్రాయాలు చర్చకు వచ్చాయి. ప్రతి అధికరణ తీవ్రమైన చర్చలకు గురైంది, ప్రతి సభ్యుడు నిష్కర్షగా అభిప్రాయాలు వ్యక్తీరించారు. ప్రతి చర్చించిన అంశం దేశమంతటా చర్చకు గురైంది ఇది ఓ అద్భుతమైన సమిష్టి కావ్యం. అధికారికంగా కమ్యూనిస్టులు, సోషియలిస్టులు, హిందూవాదులు పాల్గొనడానికి నిరాకరించినా పరోక్షంగా అన్ని ఆలోచనలను ప్రతిపలించే వారు సభలో సభ్యులుగా వున్నారు. నిజానికి రాజ్యాంగ పరిషద్‌కు అధికారికంగా దూరంగా వుండటం అనేది కమ్యూనిస్టుల, సోషియలిస్టుల, హిందూ వాదుల అసంగతమైన ఆలోచనని ప్రతిబింబిస్తుందే కాని, రాజ్యాంగ పరిషద్, దానిని నిర్వహించిన వారు, ఏదో ఒక విధంగా వారిని సభలోనికి ఆహ్వానించి వారి అభిప్రాయాలని కూడా పరిగణలోకి తీసుకోవడం జరిగింది. వ్యతిరేకుల అభిప్రాయాలని గౌరవించడం అనేది భారత రాజ్యాంగ పరిషద్ చేసిన అద్భుత విన్యాసం.

ఉదాహరణకి - అమెరికా రాజ్యాంగ సమావేశం (1787) రాజ్యాంగ నిర్మాణానికి తొలిసారిగా జరిగినప్పుడు వాళ్ళు తీసుకున్న నిర్ణయాలు చాలా విచిత్రమైనవి. మొత్తం రాజ్యాంగ చర్చలన్నీ తలుపులు మూసివేసుకొని, రహస్యంగా జరపాలనీ, లోపల జరిగే చర్చల సారాంశం బయట సామాన్య ప్రజానీకానికి ఎవ్వరికీ తెలియకూడదని నిర్ణయించుకున్నారు. పూర్తిగా సిద్ధమైన రాజ్యాంగ ప్రతి 1789లో బయటకి వచ్చేదాకా లోపలి చర్చలేమిటో ఎవరికీ తెలియవు. సభ లోపల ఇది సభ్యులకి ఎక్కువ స్వేచ్ఛని ఇచ్చినట్టుగా చెప్పుకున్నా, భావి తరాలకి లోపల ఏం జరిగిందో తెలియక పోవడం అత్యంత శోచనీయం. దీనికి పూర్తిగా విరుద్ధంగా మన రాజ్యాంగ పరిషద్‌లో ప్రతి అంశం, ప్రతి చర్చా బహిరంగం. ప్రతి సభ్యుడు మాట్లాడిన మాటలు, చర్చల సారాంశం 'రాజ్యాంగ పరిషద్ చర్చలు' (Constituent Assembly Debates) గా వ్రాత పూర్వకంగా నమోదు చేయబడ్డాయి. అన్నీ బహిరంగ పుస్తకాలుగా లభ్యమౌతున్నాయి. అంతే కాదు, సభ్యులు కాని సాధారణ ప్రజానీకం కూడా ప్రేక్షకుల గ్యాలరీలో కూర్చుని చర్చలని పర్యవేక్షించే అవకాశం ఇచ్చారు.

ప్రత్యక్ష ఎన్నికలు అనే ఈ ఆధునిక అర్థంలో మనకు కొంత తేడా వున్నా, restricted voting ద్వారా సభ్యులు ఎన్నుకోబడ్డా, ప్రజాస్వామ్య ఆశయాలకి అత్యంత దగ్గరగా రిప్రెసెంటేషన్ కలిగినది మన భారత రాజ్యాంగ పరిషద్. 292 మంది ప్రాంతీయ చట్టసభల (Provincial Councils) నుండి, (బెంగాల్ ప్రెసిడెన్సీ, బాంబే ప్రెసిడెన్సీ, మద్రాస్ ప్రెసిడెన్సీ, ఉత్తర-పశ్చిమ ప్రెసిడెన్సి నుండి) 93 మంది రాజరిక రాష్ట్రాల నుండి (Princely States), 4 సభ్యులు ప్రత్యేక పాలక మండళ్ళు (ఢిల్లీ, అజ్మీర్, కూర్గు...) మొత్తం 389 మంది సభ్యులు. ప్రధాన పార్టీ అయిన కాంగ్రెస్ - 208, ముస్లిం లీగ్ - 73, ఇతరులు - 15. ముస్లిం లీగ్ రాజ్యాంగ పరిషద్‌ని బహిష్కరించాక సవరించిన సభ్యుల సంఖ్య - 299.

ఈస్ట్ పంజాబ్ (లేద ప్రస్తుత పంజాబ్) నుండి - 14 మంది, బీహార్ ప్రాంతం నుండి - 39 మంది, సెంట్రల్ మరియు బేరార్ ప్రాంతం నుండి - 39 మంది, సెంట్రల్ మరియు బేరార్ ప్రాంతం నుండి - 19 మంది, అస్సాం (ఈశాన్య రాష్ట్రాలు) నుండి - 8 మంది, ఒరిస్సా నుండి - 8 మంది, ఢిల్లీ - 1, అజ్మార్ - మేర్వార్ - 1, కూర్గ్ - 1, మైసూర్ - 7, జముకాశ్మీర్ - 4, ట్రావన్‌కోర్-కొచ్చిన్ - 7, మధ్య భారతం - 7, సౌరాష్ట్ర - 5, రాజస్థాన్ - 11, పాటియాలా - 3, బాంబే - 8... దాదాపు పది లక్షల మందికి ఒకరు ఉండేలా ప్రయత్నం జరిగింది. అప్పటికి ఉన్నచట్టాల మేరకు కేవలం 28.5 శాతం వయోజనులకే ఓటు హక్కు వున్నా, కాంగ్రెస్ పార్టీ ప్రత్యేక శ్రద్ధ తీసుకుని అనేక ప్రాంతాల, వర్గాల ప్రాతినిధ్యం ఉండేలా చర్చ తీసుకుంది. చివరిగా రాజ్యాంగ పరిషద్ సభ్యత్వం పని పూర్తి అయ్యే నాటికి దానిలో 35% (235 లో 88 మంది) బలహీన వర్గాల ప్రాతినిధ్యం వుంది. పదిహేను మంది స్త్రీలు (రాజకుమారి అమృత కౌర్, సరోజనీ నాయుడు, సుచేతా కృపలాని, దుర్గాభాయి దేశ్ ముఖ్, విజయ లక్ష్మీ పండిత్ తదితరులు) పాల్గొన్నారు.

09-12-1946 నుండి 24-01-1950ల మధ్య కాలాల్లో రాజ్యాంగ పరిషద్ పనిచేసిన రోజులు - 2 సం॥ 11 నెలల 18 రోజులు మొత్తం 166 రోజులు. 12 సమావేశాలు, 22 కమిటీలు. అందులో ముఖ్యమైనవి ముసాయిదా కమిటీ (డా॥ బి.ఆర్. అంబేడ్కర్), కేంద్ర అధికారుల కమిటీ (జవహార్ లాల్ నెహ్రు), ప్రాంతీయ రాజ్యాంగ కమిటీ (సర్దార్ పటేల్); ప్రాధమిక, మైనారిటీ, తెగల, ప్రత్యేక ప్రాంతాల హక్కుల కమిటీ - (పటేల్), విధానాల కమిటీ (డా. రాజేంద్ర ప్రసాద్), రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల కమిటీ (నెహ్రూ), స్టీరింగ్ కమిటీ (డా. రాజేంద్ర ప్రసాదు). దాదాపు అందరు సభ్యులూ ప్రతి చర్చలోనూ చాలా గంభీరంగ పాలుపంచుకున్నారు. కానీ డ్రాఫ్టింగ్ కమిటీ చైర్‌మెన్‌గా అంబేడ్కర్, రాజ్యాంగ పరిషత్ సలహాదారుడుగా బి.ఎన్. రావు, ప్రధాన మంత్రిగా నెహ్రు, ఉపప్రధాని మరియు హోమ్ మినిష్టర్‌గా పటేల్, విద్యాశాఖా మంత్రిగ మౌలానా అబ్దుల్ కలామ్ ఆజాద్, రాజ్యాంగ పరిషత్ అధ్యక్షుడిగా రాజేంద్ర ప్రసాద్, గవర్నర్-జనరల్‌గా చక్రవర్తి రాజగోపాలాచారి, బారిష్టర్‌గా - క్రియాశీలక రాజకీయ నాయకుడిగా శరత్ చంద్రబోస్ చాలా క్రియాశాలక పాత్ర తీసుకున్నారు. వీళ్ళే కాక, సభ సభ్యులకి సహాయం చేయాఖికి చాలా మంది సీనియర్ సివిల్ అధికారులు కూడా పనిచేశారు. కాంగ్రెస్ పార్టీ సభ్యులే 82% (అంటే ముస్లిం లీగ్ బహిష్కరించాక, అంతకు ముందు కాంగ్రెస్ 69%) అయినా అనేక మంది కాంగ్రేసేతరులని కాంగ్రెస్ పార్టీ హై కమాండ్ ఆదేశంపై ఎన్నుకున్నారు - అందులో ప్రముఖులు డా. అంబేడ్కర్, అల్లాడి క్రిష్ణస్వామి అయ్యర్, హెచ్.ఎన్. కుంజ్రూ, కె. ఎమ్. మున్షీ, శ్యాం ప్రసాద్ ముఖర్జీ ఇలా కాంగ్రెస్ ఆలోచనలతో విబేదించే వారు కూడా ప్రముఖ పాత్ర వహించారు.

రాజ్యాంగ పరిషద్ ఎలాంటి వొడిదుడుకులు లేకుండా వీలయినంత మృదువుగా, ప్రశాంతంగా సాగిపోవడంలో నలుగురు - నెహ్రు, పటేల్, రాజేంద్రప్రసాద్, ఆజాద్‌ల పాత్ర మరువలేనిది. గత కొద్ది కాలం క్రితం నుండి మనం నేపాల్ రాజ్యాంగ పరిషద్ ఎదుర్కొంటున్న సమస్యలని చూశాం. కానీ ఈ నలుగురు తమ పెద్దరికంతో, సమయస్ఫూర్తితో ఎప్పటికప్పుడు వివాదాలని పరిష్కరిస్తూ, నిర్దిష్ట సమయంలో పని పూర్తి అయ్యేలా చేశారు. వీరిని Oligarchy (పెద్ద మనుషులు) అని అనధికారికంగా ప్రశంసించే వారు. ముఖ్యంగా 20% మంది సభ్యులు చాలా క్రియాశీలకంగా భాగం పంచుకున్నారు. నెహ్రు, పటేల్, రాజేంద్రప్రసాద్, ఆజాద్ కాక అంబేడ్కర్, పంత్, సీతారామయ్య, అల్లాడి కుప్పుస్వామి అయ్యరు, గోపాలస్వామి అయ్యంగార్, మున్షీ, సత్యనారాయణ సిన్హా, ఎమ్.ఎ. అయ్యం గార్, జై రాందాస్ దౌలత్ రామ్, శంకరరావ్ దేవ్, దుర్గాభాయి, కృపలాని, టి.టి.కృష్ణమాచారి, హెచ్.సి. ముఖర్జీ, ఎన్.ఎమ్. రావు, మోహమ్మద్ సాధుల్లాలు చాలా చురుకుగా పాల్గొన్నారు. ఈ ఇరవై శాతం మందినీ గమనిస్తే - అందరూ యూనివర్సిటీ పట్టభద్రులు, అందులో నలుగురు విదేశాల్లో ఉన్నత చదువులు చదువుకున్న వారు. 12 మంది లాయర్లు, ఒక మెడికల్ డాక్టర్, ఇద్దరు టీచర్లు, ముగ్గురు ఉన్నత పదవుల్లో ఉన్న అధికారులు, ఒక వ్యాపారవేత్త. ఇద్దరు ముస్లిములు, ఒక క్రిస్టియన్. ఇక మిగిలిన

హిందూ సభ్యులలో (ఈ ఇరవై మందిలో) ఒకరు ఎస్సీ, 9 మంది బ్రాహ్మణులు, ఏడుగురు - బ్రాహ్మణేతరులు.

ముఖ్యంగా మనం బి.ఎన్. రావు గారి గురించి తెలుసుకోవాలి. వీరు రాజ్యాంగ పరిషద్ సభ్యులు కాదు. కానీ రాజ్యాంగ సభకు సలహాదారులు. వీరి సలహాలు, సూచనలు చాలా ప్రభావ శీలంగా వుండేవి. సర్ బెనెగల్ నార్సింగ్ రావు గొప్ప సివిల్ అధికారి, న్యాయకోవిదుడు, డిప్లొమాట్, రాజనీతిజ్ఞుడు. వీరు బర్మా రాజ్యాంగ నిర్మాణంలో కూడా సహాయం చేశారు. జమ్ము-కాశ్మీర్‌కి కొంత కాలం ప్రధాన మంత్రిగా (1944-45) పని చేశారు. భారత స్వాతంత్ర్యం తరువాతUNO Security Council తో ఇండియా ప్రతినిధి. భారత రాజ్యాంగపు ప్రథమ ప్రతిని (first draft) తయారు చేసి రాజ్యాంగ సభకి ఫిబ్రవరి, 1948న అందచేశారు. ఈ ప్రతినే సభ చర్చించి, మార్పులు చేసి అంగీకరించింది. దీనిలో భాగంగా ఆయన అమెరికా, కెనడా, ఐర్ల్యాండ్, ఇంగ్లాండ్‌లు వెళ్ళారు. అక్కడి న్యాయమూర్తులు, న్యాయ కోవిదులు, మేధావులని రాజ్యాంగ నిపుణులని సంప్రదించారు. అంబేడ్కర్ గారు డ్రాఫ్ట్ కమిటీని ఏర్పాటు చేసిన resolution లో ఇలా అన్నారు. ఈ డ్రాఫ్ట్ కమిటి ఉద్దేశ్యం - "రాజ్యాంగ సభ సలహాదారుడి డ్రాఫ్ట్‌ని పరిశీలించి, ఈ సభలో తీసుకున్న నిర్ణయాలు ఫలవంతమయ్యేలా, ఇతర అనుబంధ విషయాలను కూడా చర్చించి రాజ్యాంగ సభకు రాజ్యాంగ ప్రతిని తగిన మార్పులు, చేర్పులతో అందివ్వడం".

13 మే, 1787న జార్జి వాషింగ్‌టన్, మిగతా 13 రాష్ట్రాల నాయకులతో ఫిలడెల్ఫియా నగరంలో కలవడాన్ని - ఫిలడెల్ఫియా కన్వెన్షన్ అంటాము. అంతకు ముందు బ్రిటీష్ సామ్రాజ్యానికి వ్యతిరేకంగా జరిగిన యుద్ధాన్ని (1783) ప్రధాన సైనిక నాయకుడు వాషింగ్‌టన్. ఆ యుద్ధం తరువాత ప్రస్తుత అమెరికాలోని 13 రాష్ట్రాలు ఓ సంఘంగా తయారయ్యాయి. కానీ 1787 నాటికి వాటి మధ్య అనేక సమస్యలు ఉత్పన్న మయ్యాయి. ఫిలడెల్ఫియా సమావేశం ఆ సమస్యల పరిష్కార దిశగా ఓ చర్చ. ఇదే ఈ వేళ అమెరికన్ రాజ్యాంగ సంఘంగా చెబుతాము. 12 రాష్ట్రాల నుండి 55 మంది నాయకలు వాటికి ప్రతినిధులుగా హాజరయ్యారు. రోడ్ ఐలాండ్ తరపున మాత్రం ఎవరూ పాల్గొనలేదు. అమెరికాలోని అన్నిరకాల భావజాలాలు ఉన్నవారు, వామపక్ష భావాలు ఉన్న వారితో సహా, వారి రాజ్యాంగాన్ని చాలా పవిత్రమైన, అద్భుతమైన ప్రక్రియగా భావిస్తారు. జేమ్స్ మాడిసన్, జేమ్స్ విల్సన్, బెన్ ఫ్రాంక్లిన్, జనరల్ జార్జి వాషింగ్టన్, గవర్నర్ మారిస్... ఇలా అనేక మంది దాని రూప కల్పనలో పాల్గొన్నారు. వారెవరూ ప్రత్యక్ష ఎన్నిక ద్వారా రాలేదు, కానీ అమెరికన్ రాజ్యాంగం అంటే ఆ ప్రజలకి చాలా గౌరవం.

ఇక రష్యా విషయానికి వద్దాం. అక్టోబర్ విప్లవం (1917) తరువాత 1918లో మొదటి రష్యన్ రాజ్యాంగం అమలులోకి వచ్చింది. శ్రామికులని పరిపాలకులుగా గుర్తించింది. అదికూడా శ్రామిక వర్గ నియంతృత్వంగా ! "మనషులు, మనుషుల్ని దోచుకోవడం రద్దు, మనుషుల్ని వర్గాలుగా విభజించడం

రద్దు, దోచుకునే వాళ్ళని అణచివేసి, సమసమాజ స్థాపన" - దీని ఉద్దేశ్యం. 10 జులై 1918న Congress of Soviets దీనిని అంగీకరించి, వాడుకలోకి తీసుకవచ్చింది. Treaty on the Creation of th USSR 1922 అధికారికంగా USSR కి జన్మనిచ్చింది. తిరిగి 1924 న సోవియట్ రాజ్యాంగంగా ఇది రూపుదిద్దుకుంది. మళ్ళీ 1936 లో ఇంకో రాజ్యాంగం - దీనిని "స్టాలిన్ రాజ్యాంగం" అని కూడా అంటారు. ఇది పార్టీ (Communist Party) కి ప్రధానమైన అధికారాల్ని కట్టబెట్టింది. మళ్ళీ 1977 లో మరో రాజ్యాంగం - దీనిని బ్రెజ్నెవ్ రాజ్యాంగం అంటారు. 1993 లో రష్యా ఫెడరేషన్ గా మారాక ఫెడరేషన్ రాజ్యాంగం 25 డిసెంబర్, 1993లో వచ్చింది. రష్యన్ రాజ్యాంగ నిర్మాణానికి ప్రత్యక్షంగా ఎన్నుకున్న డెలిగేట్స్ లేరు. పార్టీ లేదా అధినేత ఎంపిక చేసిన వ్యక్తులు సభ్యులు. అయినా రష్యన్ ప్రజలు ఆ రాజ్యాంగాన్ని గౌరవించారు.

ఇలా మనం ఫ్రెంచ్, జర్మనీ, జపాన్ దేశాల రాజ్యాంగాలను కూడా పరిశీలిస్తే, భారత రాజ్యాంగ పరిషద్ - తులనాత్మకంగా - ఎక్కువ ప్రజాస్వామ్య విలువలన్ని, ప్రజాస్వామ్య లక్షణాలని కలిగివుంటుంది. 1946 నాటికి అందుబాటులో ఉన్న ఎంపిక విధానంలో, సార్వజనీన ఓటు హక్కు లేకపోయినా, రాజ్యాంగ పరిషద్ నిర్మాణాన్ని గమనిస్తే, అప్పటి కాంగ్రెస్ నాయకత్వం తీసుకున్న శ్రద్ధ, చివరికి రాజ్యాంగ పరిషద్ లో అన్ని ప్రాంతాల, వర్గాల, భాషల ప్రజలకి ఎలా ప్రాతినిధ్యం కల్పించిందో అర్థం అవుతుంది.

1922 లోనే గాంధీ - స్వాతంత్ర్యం అనేది బ్రిటీష్ దయాదాక్షిణ్యాల మీద ఆధారపడే బహుమతి కాదని, భారత దేశీయుల చేతిలోనే దేశం క్షేమంగ ఉంటుందని అన్నారు. 1934 లో ఇండియన్ నేషనల్ కాంగ్రెస్ రాజ్యాంగ నిర్మాణ సభని కోరుతూ తన అధికారిక ప్రకటన ఇచ్చింది. "ఒకే మార్గం" (The only way) అనే శీర్షిక క్రింద గాంధీ భారత స్వాతంత్ర్యానికి రాజ్యాంగ పరిషద్ ఒక్కటే పరిష్కారం అని వ్రాశారు. (హరిజన్, 12 నవంబర్, 1939). 1942 క్రిప్స్ కమీషన్ ప్రతిపాదనలలో భారతీయులు తమ రాజ్యాంగాన్ని తామే తయారు చేసుకుంటారని చెప్పారు. డా॥ అంబేడ్కర్, మోహమ్మద్ అలీ జిన్నాలు మాత్రం 1935 చట్టం సరిపోతుందనీ, రాజ్యాంగ పరిషద్ అవసరం లేదని 1945 దాకా వాదించారు.

కానీ సెప్టెంబరు 1945లో రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం తరువాత ఏర్పడిన లెఫ్ట్ (left) గవర్నమెంట్ రాజ్యాంగ పరిషద్ ఏర్పాటు నిర్ణయాన్ని ప్రకటించి, దాని కోసం జాతీయ స్థాయిలో ఎన్నికలు నిర్వహించాలని నిర్ణయించింది. మార్చ్ 1946లో క్యాబినేట్ మిషన్ అంతిమంగా రాజ్యాంగ పరిషద్ వైపు మొగ్గు చూపింది. చివరగా 16 మే, 1946 బహిరంగ ప్రకటన ద్వారా క్యాబినేట్ మిషన్ ఈ నిర్ణయం ఓ తుది రూపు దిద్దుకుంది. అయితే కాంగ్రెస్, రాజ్యాంగ పరిషద్‌కి సభ్యుల్ని వయోజన ఓటు హక్కు ద్వారా ఎన్నుకోవాలని కోరుకున్నా - క్యాబినేట్ మిషన్ మాత్రం అప్పటికి ఉన్న ఓటు హక్కు విధానం ద్వారానే ఎంపిక జరగాలని ఒత్తిడి చేసింది. కాంగ్రెస్ కూడా ఈ ప్రతిష్టంభన తొలగి, త్వరగా రాజ్యాంగ

పరిషద్ ఏర్పాటవ్వాలని కోరుకోవడంతో పని మరింత సులువయ్యింది.

నిజానికి క్యాబినేట్ మిషన్ ప్లాను కూడా కేవలం హిందూ, సిఖ్, ముస్లింలకు మాత్రమే రాజ్యాంగ నిర్మాణంలో పాత్రని ఇచ్చింది. కానీ కాంగ్రెస్ తీసుకున్న చొరవ వల్ల పార్శీలు, ఆంగ్లో ఇండియన్‌లు, ఇండియన్ క్రిస్టియన్‌లు, షెడ్యూల్డ్ కులాల, తెగల ప్రతినిధులు, చివరికి స్త్రీలు కూడ జనరల్ క్యాటగిరి క్రింద ఎన్నుకోబడ్డారు. కొంత మందిని కాంగ్రెస్ ఏరికోరి మరీ సిఫారసు చేసింది. గ్రాన్‌విల్ ఆస్టిన్ ఒక చోట అంటాడు : "అసెంబ్లీలో ప్రాతినిధ్యం వహించని సామాన్య అభిప్రాయం అంటూ లేదు." కమ్యూనిస్ట్, సోషలిస్ట్ పార్టీలు హిందూ మహాసభ అధికారికంగా బహిష్కరించినా, సోమనాథ్ లాహిరీ అనే ఓ కమ్యూనిస్ట్ సభ్యుడు సభలో ఉన్నాడు. సోషలిస్టులు ఓ సంవత్సరం తరువాత జయప్రకాశ్ నారాయణ్ నాయకత్వంలో తమ నిర్ణయాన్ని మార్చుకుని, నరేంద్ర దేవ్, అసఫ్ అలీ, రామ్మనోహర్ లోహియా, పురుషోత్తం త్రికందాస్, కమలా దేవి, పట్వర్థన్ అశోక మెహతాల పేర్లు ప్రతిపాదించినా - అప్పటికే చాలా సమయం అయిపోవడం క్రొత్త సభ్యుల సంఖ్య పెంచడం సాధ్యం కాక పోవడం వల్ల ఆ ప్రతిపాద్య ఫలించలేదు. కానీ సోషలిస్టుల తప్పు విధాన నిర్ణయం వల్ల దేశ చరిత్రలోని ఓ అద్భుత సమయంలో తమ పాత్ర నిర్వహించే అవకాశాన్ని చేజేతులారా పోగొట్టుకున్నారు. అలాగే హిందు మహాసభ, రాష్ట్రీయ స్వయం సేవక్ తదితర హిందూత్వ గ్రూపుల ప్రాతినిధ్యం అధికారికంగా లేక పోయినా శ్యాంప్రసాద్ ముఖర్జీలు తమ స్వయం ప్రతిపత్తి పై అసెంబ్లీలో ప్రవేశించారు.

ఓ దేశ రాజ్యాంగ తయారు చేయడం అనేది ఆ దేశ చరిత్రలో అపురూప ఘట్టం. ఒక్కోసారి అలాంటి అవకాశం శతాబ్దములో లేదా శతాబ్దాలలో కూడా తిరిగి రాకపోవచ్చును. ఈ విషయాన్ని కాంగ్రెస్, ముస్లిం లీగ్, సిక్కులు, షెడ్యూల్డ్ కులాల ఫెడరేషన్‌లు అర్థం చేసుకున్నట్లుగా మిగతా రాజకీయ సిద్ధాంతాల వారు చేసుకోలేక పోవడం తీవ్రమైన, సర్దుకోలేని పొరపాటు. అపరిపక్వ రాజకీయాల నిదర్శనం. నిజానికి కమ్యూనిస్టులు, సోషలిస్టులు కూడా పాల్గొనివుంటే - ఆచార్య నరేంద్ర దేవ్, లోహియా, అరుణా అసఫాలి... ఇలా అనేక మంది పాలుపంచుకోవడం వల్ల అది మరింత గొప్ప డాక్యుమెంట్ గా అయ్యుండేది. అయితే ఆచార్య కృపలానీ వల్ల ఆ లోటు కొంత తీరిందని భావించవచ్చును. డా॥ అంబేడ్కర్ కు కాంగ్రెస్, గాంధీలతో అనేక విభేదాలున్నా, గాంధీ, నెహ్రూ, స్వయంగా ఆయన్ని మంత్రి వర్గంలో సభ్యుడిగా, రాజ్యాంగ పరిషత్‌లో సభ్యుడిగా తీసుకున్నారు. దీనికి తోడు కాంగ్రెస్ పార్టీ Congress Assembly Party అనే ఓ అనధికారిక, ప్రత్యేక వేదికను తయారు చేసి - రాజ్యాంగ పరిషద్‌లో వచ్చిన - ప్రతి ప్రతిపాదనని దాని ద్వారా క్షుణ్ణంగా పరిశీలించి, ఆ ప్రతిపాదన అసెంబ్లీ చేరకముందే దానిని పరిష్కరించి పంపేవారు.

స్వాతంత్ర్య ఉద్యమం గాంధీజీ నాయకత్వంలో నడిచినా ఆయన ప్రతిపాదనలు ఆయన సైద్ధాంతిక ప్రాతిపదికలకు ఇటు కాంగ్రెస్ పార్టీ కానీ, నాయకత్వం కానీ, చివరకి రాజ్యాంగ పరిషద్‌కానీ తగినంత విలువ ఇవ్వలేదని చర్చల సారం చెబుతోంది. 1946, 1948 లలో గాంధీ "కాంగ్రెస్‌పార్టీ రాజ్యాంగా"నికి రెండు ప్రణాళికలు ఇచ్చారు. స్వయం ప్రతిపత్తి గ్రామాలు లేద గ్రామ స్వరాజ్ అనే ప్రాతిపదికన ఈ రెండు గాంధీజీ తయారు చేశారు. అయితే వర్కింగ్ కమిటి దీనికి తిరస్కరించింది. అలాగే దేశ రాజ్యాంగ నిర్మాణంలో పరిషద్‌కి శ్రీమాన్ నారాయణ అగర్వాల్ అనే గాంధీ అనుచరుడు "స్వతంత్ర్య భారత దేశానికి గాంధితత్వ రాజ్యాంగం" (Gandhian Constitution for Free India) అనే పేరుతో ఒక నమూనాని ఇచ్చినట్టు, అయితే రాజ్యాంగ పరిషద్ దీనికి అసలు పరిగణలోనికి తీసుకోలేదని, అమెరికా, యూరోప్ మొదలైన పాశ్చాత్య దేశాల రాజ్యాంగ స్ఫూర్తినే వారు ఉన్నతమైనవి, అవసరమైనవిగా భావించినట్టు తెలుస్తోంది.

రాజ్యాంగ పరిషద్‌లో మనకు బాగా కనిపించేది సభ్యుల మధ్య నమ్మకం, విశ్వాసం, చాలా వరకు ఇచ్చి పుచ్చుకునే ధోరణి కూడా ఎక్కువ కనబడుతుంది. కులం, మతం, ప్రాంతం అనేది రాజ్యాంగ నిర్మాణాన్ని ప్రభావితం చేసినట్టుగా కూడా మనకు ఎక్కడా కనబడదు. అందరు సభ్యులు తాము ఒక ప్రత్యేకమైన, పవిత్రమైన పని చేస్తున్న వారిగా, అలాంటి అవకాశం మళ్ళీ ఎప్పుడో కాని ఎవరికీ రాదు అన్నంత శ్రద్ధతో పని చేసినట్టూ కనపడుతుంది.

రాజ్యాంగ పరిషద్ అనుసరించవలసిన ప్రాథమిక సూత్రాలు ఖరారు అయ్యాక, ఇక అసలు రాజ్యాంగ రూపకల్పనని ప్రధానంగా రెండు విభాగాలు తీసుకున్నాయి - (1) అంబేడ్కరు గారి అధ్యక్షతన ఉన్న డ్రాఫ్టింగ్ కమిటీ (2) రాజ్యాంగ సలహాదారుడు బి.ఎన్. రావు. రావు గారు. "పంచాయతీ" అనే మాట కూడా ఈ ముసాయిదాలో లేకపోవడంతో రాజేంద్ర ప్రసాద్ తదితరులు కొంత ఆందోళన వ్యక్తం చేశారు. అయితే పంచాయతి ప్రాతిపదికగా కంటే - కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల ఆధారిత రాజ్యాంగమే చివరికి రూపుదిద్దుకుంది. పంచాయతీలను బలపరిచే అంశం - ఆదేశిక సూత్రాలు - (Directive Principles of State Policy), రాజ్యాంగపు నాలుగవ అధ్యాయంలో మాత్రమే చోటు చేసుకున్నాయి. ఆదేశిక సూత్రాలు కేవలం రాజ్యం యొక్క దశా-దిశా నిర్దేశం చేస్తాయో కానీ, అది రాజ్యాంగ ప్రాథమిక సూత్రం కాదు, న్యాయస్థానాలలో పోరాడి దానిని సాధించుకునే అవకాశం కూడా లేదు. కేవలం 1992లో 73వ సవరణగానే పంచాయతీలు, 1993లో 74వ సవరణగా మునిసిపాలిటీలు, కొంత మేరకు చట్టబద్ధతను సంతరించుకున్నాయి. అయితే వాటిల్లో ఎక్కడా గాంధి సిద్ధాంత ప్రాతిపదికత లేదు. స్వయంగా నెహ్రూ యే "కాంగ్రెస్‌ఎప్పుడూ గాంధీ సమాజ నిర్మాణ సూత్రాలని ఆమోదించ లేదు" అని ప్రకటించారు. గాంధి సిద్ధాంత ప్రాతిపదిక కంటే సోషలిస్ట్ భావాలు రాజ్యాంగాన్ని ఎక్కువగా ప్రభావితం చేసినట్టు, ముఖ్యంగ 1946 నుండి 1948 దాకా జరిగిన అనేక రాజకీయ, సామాజిక పరిణామాలు,

మత సంఘర్షణలు, ప్రిన్స్‌లీ స్టేట్స్ ప్రవర్తించిన తీరు - రాజ్యాంగ పరిషద్ మొత్తం - ఆధునిక, పాశ్చాత్య, ప్రజాస్వామ్య, ఏకీకృత, బలమైన కేంద్ర ప్రభుత్వ విధానాల వైపు మరలినట్టుగా గ్రానవిల్ ఆస్టిన్ వ్రాశారు. 26.11.1949 నాటికి రాజ్యాంగ పరిషద్ రాజ్యాంగాన్ని తుది రూపు నిచ్చి, పరిషద్‌లో స్వీకరించబడి, చట్టబద్ధమై, "మనకు మనమే" ఇచ్చుకున్న గొప్ప గ్రంథమైంది.

2. భారత రాజ్యాంగం - దేశ సమగ్రత

"We the people of India...." అంటూ మొదలైన ఈ రాజ్యాంగ ప్రజలది, సార్వజనీనమైంది. మనం తయారు చేసుకుని, మనందరి ఆమోద ముద్రతో, మన ప్రభుత్వ నిర్వహణకు ప్రాతిపదిక అయ్యింది. మొదట కేవలం "సర్వసత్తాక ప్రజా తంత్రం"(Sovereign Democratic Republic) గా అభివర్ణించబడ్డా, 1977 సవరణ ద్వారా "సామ్యవాద, మతతీత" పదాలు చేరి "Sovereign Socialist Secular Democratic Republic" గా రూపం తీసుకుంది.

ప్రస్తుతం 395 అధికరణలు, 22 భాగాలు, 12 షెడ్యూల్సుతో చాలా విస్తృతంగా వుంది. ఇప్పటికి దాదాపు వంద సవరణలకు గురి అయ్యింది. ముఖ్యంగా రాజ్యాంగపు "Preamble" చాలా చర్చనీయాంశం. అలాగే మూడవ భాగమైన ప్రాథమిక హక్కులు సమాన స్వేచ్ఛ, దోపిడి వ్యతిరేకంగా హక్కు, మత స్వేచ్ఛ, సాంస్కృతిక విద్య హక్కులు ఇలా ప్రపంచ ఆధునిక ప్రజాస్వామ్యాలలో ఉండే అనేక ప్రాథమిక హక్కులు పొందుపరచబడ్డాయి. ఇదీ కాక ప్రపంచపు రాజ్యాంగాలలో చాలా వాటికి భిన్నంగా రాజ్య విధానాలపై కొంత నియంత్రణగా నాలుగవ భాగం "Directive Principles of State Policy" గా వుంది. చాలా సార్లు ఈ భాగానికి పెద్ద చట్ట బద్ధత లేనట్టుగా కనిపించినా అనేకసార్లు ఇది చట్టాల తయారీతో, న్యాయవ్యవస్థపై చాలా ప్రభావాన్ని చూపించింది.

రాజ్యాంగ సభ మన మొదటి పార్లమెంట్‌గా భావించవచ్చును. 368 అధికరణ ప్రకారం రాజ్యాంగాన్ని సవరించే హక్కు, కొన్ని నిబంధనలకు లోబడి ప్రతి పార్లమెంట్‌కూ వుంది. అయితే అధికరణలు 54,55,73,162,241, ఐదవ భాగంలోని 4వ అధ్యాయం, ఆరవ భాగంలోని ఐదవ అధ్యయం, ఏడవ షెడ్యూలులోని అంశాలు, పార్లమెంటులో రాష్ట్రాల ప్రాతినిధ్యం లేదా 368 నే మార్చాలనుకున్నా దేశంలోని 50 శాతం రాష్ట్రాల ముందస్తు ఆమోదం కావాలి. రెండు సభల అధిక సభ్యుల ఆమోదం కావాలి. ఈ అంశాలు మినహా మిగతా అన్ని విషయాలలో లోక్‌సభ లేదా రాజ్యసభలలో ఈ బిల్లు ప్రవేశపెట్టవచ్చును. రెండు సభల అధిక సభ్యుల ఆమోదం, సభలో వున్న సభ్యులలో మూడింట రెండు వంతులు ఆమోదిస్తే, ఆ తరువాత రాష్ట్రపతి గారి ఆమోదంతో రాజ్యాంగ సవరణ చేయవచ్చును. ప్రతి పార్లమెంట్ ఒక రాజ్యాంగ పరిషదే ఈ విషయంలో! అయితే మనం ముందు చెప్పుకున్నట్టుగా, కేశవానంద భారతి కేసులో దేశ సర్వోన్నత న్యాయస్థానం చెప్పినట్టుగా రాజ్యాంగపు

ప్రాథమిక నిర్మాణం దెబ్బతినకుండా రాజ్యాంగాన్ని సవరించుకోవచ్చును. అయితే ఈ ప్రాథమిక నిర్మాణం (Basic Structure) అంటే ఏమిటి అనేది చాలా చర్చనీయాంశం.

రాజ్యాంగంలోని ప్రధానమైన అంశాలు (1) ప్రవేశిక (Preamble) (2) దేశం, దేశ సరిహద్దులు (3) పౌరసత్వం (4) ప్రాథమిక హక్కులు (5) ఆదేశిక సూత్రాలు (6) కేంద్రం, రాష్ట్రాలు, కేంద్ర పాలిత ప్రాంతాలు, పంచాయతులు, మునిసిపాలిటీలు, సహకార సంఘాలు - వాటి అధికారాలు, పార్లమెంట్ రాష్ట్ర శాసన సభలు (6) కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాలు (7) కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల ఆర్థిక, ఆస్తి, ఒప్పందాలు, వ్యాజ్యాలు మరియు (8) దేశ పరిధిలోపల వ్యాపార వాణిజ్యం లావాదేవీలు.

"The Indian Constitution is first and foremost a social document", అన్నారు గ్రాన్‌విల్ ఆస్టిన్. ఓ రకంగా చెప్పాలంటే ఇది "సామాజిక ఒప్పందం" (Social Contract). సోక్రటీస్ మొదలు కొని రూసో దాకా ఈ సామాజిక ఒప్పంద సిద్ధాంతాన్ని ప్రతిపాదిస్తూనే వున్నారు. మానవ సమూహం కలిసి ఉండడానికి తమ మధ్య తాము ప్రత్యక్షంగా, వ్రాత పూర్వకంగా కానీ, పరోక్షంగ, ఆనవాయితీగా కాని చేసుకునే ఒప్పందం లాంటిది. అయితే ఇందులో జెరిమీ బెంథామ్ లాంటి వారి "ఎక్కువ మందికి ఎక్కువ ఆనందం', 'ప్రయోజన సిద్ధాంతం' (Utilitarian Theory) అంశాలు కూడా వున్నాయి. అలాగే జాన్ రాల్స్ (John Rawls) లాంటి ఆధునిక రాజకీయ సిద్ధాంత కారులు ప్రతిపాదించిన "తొలి స్థితి" (Original Position), పరావర్తన సమస్థితి (Reflexive Equilibrium) ల వంటి కొన్ని అంశాలను కూడా చూడవచ్చును.

తొలుత రాజ్యాంగ పరిషద్ ఏర్పాటు చేసినప్పటి రాజకీయ సామాజిక పరిస్థితులు, సమీకరణాలు రోజురోజుకీ మారుతూ వచ్చాయి. తదనుగుణంగా సభ్యుల ఆలోచనలు, నిర్ణయాలు మారాయి 26.11.1949 నుండి ఇప్పటి దాకా 103 సవరణలకి రాజ్యాంగ లోనయ్యింది. తమాషా ఏమిటంటే రాజ్యాంగం అమలులోకి వచ్చిన కొద్ది నెలలోనే 10 మే, 1951న తొలిసవరణ రావడం. అయితే 2 నవంబరు 1976న జరిగిన 42 సవరణ అత్యంత కీలకమయినది. చాలా మంది దానిని ఓ చిన్న రాజ్యాంగం (Mini Constitution) అని అంటారు. అత్యవసర పరిస్థితి సమయంలో ఇందిరా గాంధీ మయంలో జరిగిన ఈ రాజ్యాంగ సవరణ అనేక ప్రకంపనలని సృష్టించింది. "సోషలిస్ట్, సెక్యూలర్" అనే పదాలు ప్రవేశిక (Premble) లోకి బలంగా వచ్చేశాయి. "మినర్వా మిల్స్" కేసులో సుప్రీం కోర్టు 31 C and 368 అధికరణల విషయంలో మాత్రం ఈ సవరణలు (Minerva Mills Ltd. V. Union of Inda AIR 1980 SC 1789) అంతకు ముందు "కేశవానంద భారతి" తీర్పుకు వ్యతిరేకంగా భావించి, కొట్టివేసింది. ఎమర్జెన్సీ తరువాత జనతా ప్రభుత్వ హయాంలో వచ్చిన 44 సవరణ అనేక అంశాలలో

పూర్వస్థితి తీసుకువచ్చింది. కానీ ఆస్తి హక్కు (Art 31 C) విషయంలో చాలా మౌలిక మార్పులు తెచ్చిది. అలాగే 13 ఏప్రిల్ 2014లో మోడీ ప్రభుత్వం తెచ్చిన జాతీయ న్యాయ నియామక కమీషన్ (Natinal Judicial Appointments Commission) బిల్లు (99వ రాజ్యాంగ సవరణ) ను సుప్రీం కోర్టు తన 16.10.2015 తీర్పులో కొట్టేసింది. కానీ తీర్పు తరువాత పరిణామాలు - సుప్రీం కోర్టు కాలేజీయం, కేంద్ర ప్రభుత్వాల మధ్య కొన్ని తీవ్రమైన అంతర్గత ఉద్రిక్తతలకి సూచికగా వుంది. (Supreme Court Advocates - on - Record Association & Another V Union of India 2016 / AIR SC 1474)

ప్రొ. మోహమ్మద్ గౌస్ అనే న్యాయ నిపుణులు (అనంతపూర్, ఆంధ్రప్రదేశ్) 1980లలో సుప్రీం కోర్టుల తీర్పులు, సామాజిక న్యాయం అనే అంశంపై విశ్లేషిస్తూ ఓ సుదీర్ఘ వ్యాసం వ్రాశారు (Prof. Mohammed Ghouse, The Two Facets of Judicial Activism in “Judicial Activisim and Social Change” Ed by K.K. Bhatia, Deep & Deep Publications, 1990). అందులో 1950-1975ల మధ్య సుప్రీం కోర్టు, ఇతర ఉన్నత న్యాయస్థానాలు వ్యక్తుల, సంస్థల ప్రాథమిక హక్కులపై ఎలా ఎక్కువ దృష్టి కేంద్రీకరించాయో, 1975ల తరువాత ఆదేశిక సూత్రాలు - ప్రాథమిక హక్కుల మధ్య వైరుధ్యాలు ఎలా ప్రజా ప్రయోజన వ్యాజ్యాల ద్వారా కోర్టులని ప్రజా కోర్టులుగా మార్చాయో చాలా వివరణాత్మకంగా వివరించారు.

3. <u>భారత రాజ్యాంగం - కొన్ని ప్రశ్నలు</u>

26-11-1949న రాజ్యాంగ పరిషద్‌లో ప్రజా ఆమోదం పొందిన నాటి నుండి (నిజం చెప్పాలంటే రాజ్యాంగ పరిషద్ ఏర్పాటుకు ముందు నుండి కూడా) రాజ్యాంగ చుట్టూ అనేక ప్రశ్నలు తిరుగుతూనే వున్నాయి. అనేక మంది మేధావులు, రాజనీతిజ్ఞులు, న్యాయ కోవిదులు, రాజ్యాంగ నిపుణులు... ఇలా ఎంతో మంది, ఎన్నో ప్రశ్నలు! అందులో కొన్ని ప్రధానమైన విషయాలని ఓసారి పరిశీలిద్దాం !

(1) భారత రాజ్యాంగంలో కొత్తదనం, సృజనాత్మక అంటూ ఏమీ లేదు. అది అనేక దేశాల రాజ్యాంగాల మిశ్రమం.

భారత రాజ్యాంగంపై ఇది ప్రధాన విమర్శ. 1935 భారత చట్టం (Govt. of India Act. 1935) పై కొంత అలంకరణలే కానీ ఇందులో క్రొత్తదనం ఏముంది? నిజానికి ఇరవై శతాబ్దపు తొలి రోజులకి ప్రపంచ వ్యాప్తంగా చాలా దేశాలలో రాజ్యాంగాలు వచ్చేశాయి. అవన్నీ 1940వ దశకం నాటికి అనుసరణీయమైన అంశాలు కొద్దో, గొప్పో కలిగివున్నాయి. 1935 చట్ట ప్రతిపాదిక అయినా, రాజ్యాంగ పరిషద్ సలహాదారుడైన బి.ఎన్. రావు - అమెరికా, కెనడా, ఐర్‌లాండ్, ఇంగ్లాండ్ దేశాలు వెళ్ళి అక్కడి న్యాయమూర్తులతో మేధావులతో, రాజ్యాంగ మేధావులతో చర్చించారు. ముఖ్యంగా జస్టిస్ ఫెలిక్స్

ఫ్రాంక్ ఫర్టర్‌తో చర్చల్లో "due process" అనే concept ని రాజ్యాంగంలో పొందుపరచవలసిన అవసరం ప్రబలంగా వచ్చింది. నిజానికి రాజ్యాంగ ప్రతిపాదనలు చేసిన మిగతా గ్రూపులు - వామపక్ష, హిందూత్వ, సోషలిస్ట్ ఎమ్.ఎన్. రాయ్‌ల ప్రతిపాదనలని గమనిస్తే, దాదాపు అన్ని వర్గాలు పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ విధానంపై మ్రొగ్గుచూపినట్టే కనిపిస్తుంది. కాబట్టి, భారత రాజ్యాంగంలో originality లేదు అనేది అంత బలమైన విమర్శ కాదు. అయితే గాంధీ రాజ్యాంగం చర్చకు వచ్చివుంటే ఎలా వుండేది అనేది కేవలం ప్రశ్నగా మిగిలి పోయింది.

2) రెండవ ప్రధానమైన విమర్శ - ఆదేశిక సూత్రాలు న్యాయపరంగా ఒత్తిడి చేసి సాధించుకోలేనపుడు అవి రాజ్యాంగంలో వుండడం ఎందుకు అని. అలాగే ప్రాథమిక హక్కులు, ఆదేశిక సూత్రాల మధ్య వైరుధ్యం గురించి కూడా చర్చ ప్రారంభకాలం నుండి వుంది. అంటే 1950-1975ల మధ్య ఆదేశిక సూత్రాలు కేవలం ప్రభుత్వ వ్యవహారంలో వున్నా, 1980ల తరువాత అనేక ఆలోచనాపరులు, క్రియాశీలక వ్యక్తులు - ఆదేశిక సూత్రాల ఆధారంగా ప్రాథమిక హక్కుల్ని ప్రచారం చేయడం, ప్రజా ప్రయోజన వ్యాజ్యాల ద్వారా సుప్రీం కోర్టు దృష్టికి తీసుకురావడం వల్ల - బాంధువా ముక్తి మోర్చా కేసు, ASIAD కేసు, ఓల్గా టెల్లిస్ కేసు తదితర కేసుల ద్వారా దేశం మొత్తం అనేక అసంఘటిత వర్గాల - ముఖ్యంగా bonded labour, inter-state migrant labour, child labour, woman labour - ఇలా అనేక సమస్యలు పరిష్కారం వైపు పయనించాయి. అందువల్ల ఆదేశిక సూత్రాలు 1980ల తరువాత తమ కర్తవ్యాన్ని బాగానే నిర్వర్తించాయి.

3) 42వ సవరణ ద్వారా "Socialist", "Secular" అనే పదాలు అనవసరంగా రాజ్యాంగంలోకి ప్రవేశించాయి, అవి ఎన్నికైన ప్రభుత్వాల ఆర్థిక, సామాజిక ఆలోచనలపై అనేక ప్రతిబంధకాలు సృష్టించాయనే వాదన వుంది. నిజానికి రాజ్యాంగ పరిషద్ చర్చలలో ఈ రెండు పదాలు బాగానే చర్చకు వచ్చాయి. ఆనాటికి ప్రపంచ వ్యాప్తంగ "సమసమాజ సిద్ధాంతాలు", "మతాతీత రజ్యాం" అనేవి బలమైన రాజకీయ ఆలోచనలు. సమాజం తిరిగి ధనస్వామ్యాన్ని, మత రాజ్యాన్ని కోరుకుంటుదని ఎవరూ నమ్మలేదు. కానీ 1970ల నుండి ఈ రెండూ తిరిగి ఆధిపత్యం కోసం ప్రయత్నించాయి. నిజానికి 1954లో ఏకాభిప్రాయంతో, పార్లమెంట్, భవిష్యత్తులో భారత ప్రభుత్వం సమసమాజ పునాదులపైనే నడుస్తుందనే తీర్మానం చేసింది. అయితే 1970లలో ఫ్యూడల్, తిరోగమన వాదం తిరిగి బలపడుతున్న తరుణంలో వీటిని రాజ్యాంగంలో స్పష్టంగా చెప్పవలసిన అవసరం వచ్చింది. తాత్కాలీన రాజకీయాల కోసం ఇందిరాగాంధీ ప్రభుత్వం వీటిని ప్రవేశపెట్టినా, ప్రస్తుత సమయంలో ఈ రెండు ప్రజల బలమైన ఆయుధాలు. అదే 42వ సవరణలో వచ్చిన "Fundamental Duties" ముఖ్యంగ అందులోని 51 A (h) - "to develop the scientific temper, humanism and the spirit of inquiry and reform", భవిష్యత్తులో

పురోగామి / తిరోగామి శక్తుల ఘర్షణలో ప్రధానమైన అంశం అయ్యే అవకాశం వుంది.

4) రాజ్యాంగంలో ప్రస్తుతం చాలా చర్చనీయమైన అంశం 370వ అధికరణ. దీని వల్ల జమ్ము-కాశ్మీర్ ప్రాంతానికి ఆనాటి రెండు రాజ్యాల చర్చల ఫలితంగా కొన్ని ప్రత్యేక హక్కులు సంక్రమించాయి. నిజానికి రాజ్యాంగంలోని 21వ భాగం అధికరణలు 369 నుండి 392 దాకా - అనేక ప్రాంతాల ప్రత్యేక హక్కులకు సంబంధించినవే. 370 వ అధికరణ సవరణ, కాశ్మీర్ ప్రత్యేక హక్కులని తొలగించడం ఏ మేరకు సాధ్యం, ఇదేమైన క్రొత్త అంతర్జాతీయ చర్చకు దారి తీస్తుందా? ప్రస్తుతం ఈ వ్యాసంలో ఈ విషయాన్ని కూలంకషంగా చర్చించడం సాధ్యం కాదు. కానీ 370వ అధికరణ సవరణ అంత సులభ సాధ్యం కాదని మాత్రం చెప్పవచ్చును.

5) పార్లమెంట్, ప్రధానమంత్రి, మంత్రి వర్గం - ఇవన్ని బ్రిటీష్ సామ్రాజ్య చిహ్నాలు - మనకు ప్రెసిడెన్షియల్ రూపపు ప్రభుత్వం(Presidential Form of Government) బాగుండేది అనే చర్చ కూడా రాజ్యాంగంపై విమర్శలో భాగమే. కానీ భారత దేశపు విస్తృతి, మత, కుల, భాషా, వైవిధ్యాలు, ప్రాంతాల తేడాలు - ఇలా చూస్తే ఒక వ్యక్తికి మొత్తం అధికారాలు కట్టిపెట్టే Presidential Form ఈ దేశానికి ఉపయోగపడుతుందా? ఇది కూడా చాలా సుదీర్ఘంగ చర్చించవలసిన విషయం. కానీ రాజ్యాంగ పరిషద్ సమయానికి వామపక్ష రాజకీయాల ప్రతినిధులు మొదలుకొని, మతతత్వ, ప్రతినిధులతో సహా మొత్తం మీద పార్లమెంటరీ విధానంపైనే ఎక్కువ మొగ్గు ఉన్నట్టుగా గ్రానవిల్ ఆస్టిన్ లాంటి రచయితలు గమనించారు.

6) రాజ్యాంగం అంత చక్కని చర్చల తరువాత ఏకాభిప్రాయంపై వస్తే 1950 నుండి 2014 లోగా 103 సవరణలకు ఎందుకు లోనయ్యింది? అంటే రాజ్యాంగలో ఏదో బలహీనతలు ఉన్నట్టే కదా - అనేది ఇంకో చర్చ. కానీ రాజ్యాంగ పరిషద్ ఏర్పాటు అవడానికి ముందు మనకు ఓ అర్థ శతాబ్దపు సుదీర్ఘ స్వాతంత్ర్య పోరాటం, దాంట్లో వచ్చిన అనేక పరస్పర వ్యతిరేక ఆలోచనా ధోరణులు, 1946-1950ల మధ్య ప్రపంచ వ్యాప్తంగ ఉన్న రాజకీయ, తాత్త్విక సంఘర్షణలు వీలయినంత త్వరగా రాజ్యాంగ నిర్మాణం - ఏకాభిప్రాయంతో పూర్తవ్వాలనే ఆలోచన, ఇలా చాలా అంశాలు కొంత రాజ్యాంగాన్ని వ్రాయడంలో ఒత్తిడి పెంచినా 368వ అధికరణం ద్వారా రెండు రకాల ప్రధానమైన సవరణలకి అవకాశం ఇచ్చారు. 103 సవరణలూ అత్యంత మూలికమైనవి కావు. చాలా సార్లు చిన్న సవరణలు అవసరమైనాయి. కానీ 50 శాతం రాష్ట్రాలు ఆమోదముద్ర వేయవలసిన సవరణలు కొన్నే ! నిజానికి ఇలా మార్పులు రావడం అనేది - "working democracy" కి ప్రత్యేకంగా తీసుకోవాలే కాని, ఇందులో negative గా చూడవలసిన అంశం లేదు.

ముగింపు

మొత్తం మీద నా ప్రయత్నమంతా 1946 నుండి 1950 ల దాకా అనేక మంది రాజనీతుజ్ఞులు, న్యాయనిపుణులు చేసిన మహత్తరమైన కృషి, దాని ఫలితంగా తయారైన ఈ రాజ్యాంగం - దేశంలోని అనేక బడుగు, బలహీన వర్గాల ఆశల ఫలితమని, దీని వెనకాల ఎందరో చేసిన అపూర్వమైన కృషి, అద్భుత చారిత్రక సమయంలో వారు చూపిన సంయమనం, వివేకత, శ్రమ-ఇలా ఎన్నో ఉన్నాయని నేటి యువతరానికి చెప్పడం. ప్రపంచ దేశాల - ఇటు సామ్యవాద దేశాలయిన రష్యా, చైనాలు కానీ, అటు ధనస్వామ్య దేశాలయిన అమెరికా, ఇంగ్లాండ్‌లు కానీ - రాజ్యాంగాలతో పోల్చుకుంటే మన భారత రాజ్యాంగం ఏ మాత్రం తీసిపోదని, ఇంకా చెప్పాలంటే ఇది ఈ దేశ సమగ్రతకి చక్కని కరదీపిక, భరోసా అనియువతరానికి తెలియచేయడమే నా లక్ష్యం. ఇంత విస్తృతమైన చర్చలతో, విస్తృతమైన సభ్యులతో తయారు చేయబడిన రాజ్యాంగం మరొకటి లేదు. ఎప్పుడైన సందేహాలు కలిగినప్పుడు కేవలం ప్రచార మాధ్యమాలలో వచ్చే ఆధారరహిత ఆరోపణలకంటే Constituent Assembly Debates అలాగే ఆనాటి అనేక మందివ్రాసిన ప్రత్యేక సాహిత్యాన్ని పరిశీలించాలని నివేదన !

రచనకు సంప్రదించిన పుస్తకాలు :

1) "రాజ్యాంగ పరిషద్ చర్చలు" (Constituent Assembly Debates) / భారత ప్రభుత్వ సమాచార శాఖ - 9 వాల్యూమ్‌లు
2) "భారత రాజ్యాంగ నిర్మాణం" (Malcicy of India's Constitution) / హెచ్.ఆర్.ఖన్నా, ఈస్టర్న్ బుక్ కంపెనీ, 2008/2009 ముద్రణ
3) "భారత రాజ్యాంగం - దేశపు మూలస్తంభం" (The Indian Constitution - Cornerstone of a Nation) / గ్రాన్‌విల్ ఆస్టిన్, ఆక్స్‌ఫర్డ్ యూనివర్శిటీ ప్రెస్, 1966.
4) "ప్రజా తంత్ర రాజ్యాంగం - పనితీరు" (Working a Democratic Constitution) (గ్రాన్‌విల్ ఆస్టిన్, ఆక్స్‌ఫర్డ్ యూనివర్సిటీ ప్రెస్, 1999)
5) "సుప్రీం కోర్టు - భారత రాజ్యాంగం" (The Court and the Constitution of India), జస్టిస్ ఓ. చిన్నప్ప రెడ్డి, OUP, 2008.
6) "ఇండియాలో రాజ్యాంగ సమస్యలు" (Constitutional Questions in India), ఎ.జి. నురాని, OUP, 2008
7) భారత రాజ్యాంగం 2 vols., డి.డి. బసు (Shorter Constitution of India), Lexis Nexis - Butterworths, Wadhwa, Nagpur 2009.